

Tartalom

Főbb jellemzők	2
1. Népeség, népmozgalom.	4
2. Munkaerőpiac.	6
3. Egészségügy, baleset	8
4. Szociális ellátás	10
5. Oktatás, kultúra.	12
6. GDP, kutatás-fejlesztés	14
7. Gazdasági szervezetek, beruházás	16
8. Mezőgazdaság.	18
9. Ipar, építőipar	20
10. Lakás.	22
11. Turizmus, kereskedelem, vendéglátás	24
12. Környezet, infrastruktúra	26
Csongrád megyei portré	28
Adottságok	28
Társadalom....	29
Gazdaság.	31
Kiemelt értékeink.	34
Pick téliszalámi.	34
A szegedi paprika.	37
Gasztronómiai fesztiválok Szegeden.	41

Jelmagyarázat

- A megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő.
- 0 A mutató értéke olyan kicsi, hogy kerekítve zérust ad.
- .. Az adat nem ismeretes.
- + Előzetes adat.
- ... Nem közölhető adat.

Megjegyzések

A 2013. évi adatok általában előzetesek.

A kiadványban felhasznált adatok csoportosítása mindig az adott év január 1-jei állapotának megfelelő területi beosztás szerint történt.

A részadatok összegei a kerekítések miatt eltérhetnek az összesen adatoktól.

A százalék- és viszonyszámok kiszámítása kerekítés nélküli adatok alapján történt.

A módszertani információk és a fogalmak magyarázata megtalálható a Központi Statisztikai Hivatal honlapján.

		Csongrád megye	
BP	Budapest	Megyeszékhely	Szeged
BÁ	Bács-Kiskun	Terület, km ²	4 263
BA	Baranya	Települések száma ^{a)}	60
		Ebből: város ^{a)}	10
BÉ	Békés	Népesség, ezer fő ^{a)}	407
		Városi népesség aránya, % ^{a)}	75,0
BO	Borsod-Abaúj-Zemplén	Népsűrűség, fő/km ²	96
CS	Csongrád	Foglalkoztatási arány, % ^{b)}	50,3
		Munkanélküliségi ráta, % ^{b)}	12,3
FE	Fejér	Alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete, forint ^{b)}	125 604
GY	Győr-Moson-Sopron	Öregségi átlagnyugdíj, forint ^{a)}	108 610
HA	Hajdú-Bihar	Tízezer lakosra jutó működő kórházi ágy ^{b)}	74
HE	Heves	Középiskolai tanulók száma a nappali oktatásban, fő ^{b)}	17 447
JÁ	Jász-Nagykun-Szolnok	Felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevők száma, fő ^{b) c)}	11 151
KO	Komárom-Esztergom	Egy főre jutó GDP, ezer forint ^{d)}	2 146
NÓ	Nógrád	A kutatás-fejlesztés ráfordításai a GDP százalékában ^{d)}	1,84
PE	Pest	Ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozások száma ^{e)}	190
		Egy főre jutó beruházás, ezer forint ^{d)}	336
SO	Somogy	Termőterület, ezer hektár ^{f)}	342
SZ	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Egy főre jutó ipari termelés, ezer forint ^{b)}	1 641
TO	Tolna	Tízezer lakosra jutó épített lakás ^{b)}	8
		Kereskedelmi szálláshelyen eltöltött vendégéjszaka, ezer ^{b)}	408
VA	Vas	Ezer lakosra jutó személygépkocsi ^{e)}	285
VE	Veszprém	Ezer lakosra jutó internet-előfizetés ^{b)}	251
		Autópályák, autóutak, km ^{b)}	81
ZA	Zala	Működtetett vasútvonalak, km ^{d)}	310

a) 2014. január 1-jei adat.

b) 2013. évi adat.

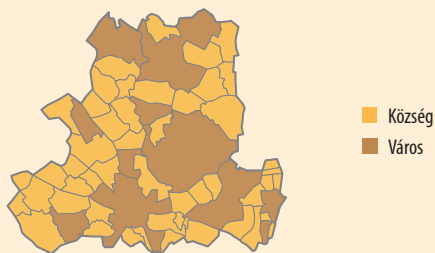
c) A megyében állandó lakóhellyel rendelkezők adata.

d) 2012. évi adat.

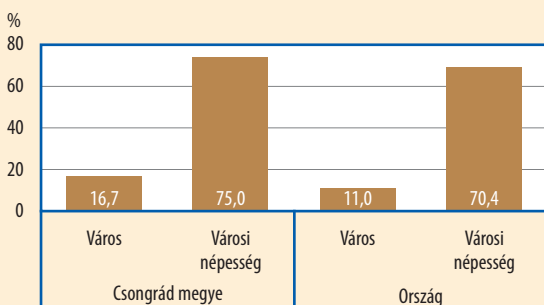
e) 2013. december 31-ei adat.

f) 2013. május 31-ei adat.

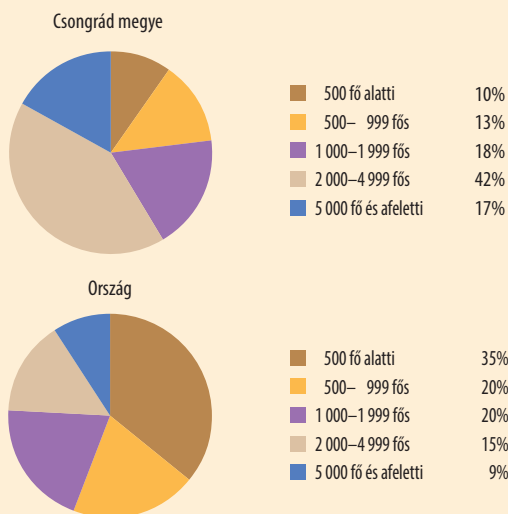
1. ábra A megye települései, 2014. január 1.

2. ábra A városok és a városi népesség aránya, 2014. január 1.

3. ábra A települések megoszlása népességnagyság-kategóriák szerint, 2013. január 1.

1. Népeség, népmozgalom

1.1. tábla A lakónépeség* alakulása és a főbb népmozgalmi események

Megnevezés	2011	2012	2013
Lakónépeség, január 1., ezer fő			
Férfi	199	194	193
Nő	222	217	216
Összesen	422	412	410
Ebből:			
megyeszékhelyen	170	162	162
többi városban	148	146	145
községekben	104	103	102
A lakónépeség korösszetétele, január 1., %			
14 évesek és fiatalabbak	14	14	14
15–64 évesek	69	69	68
65 évesek és idősebbek	17	18	18
Főbb népmozgalmi adatok			
Élvezületés, fő	3 356	3 383	3 321
Halálozás, fő	5 584	5 527	5 287
Házasságkötés, eset	1 431	1 479	1 466
Belföldi vándorlási különbözet, fő	-42	-450	-268

1.2. tábla A születéskor várható átlagos élettartam

(év)			
Nem	1990	2001	2012
Férfi	65,60	68,68	71,50
Nő	73,64	76,56	78,78

1.3. tábla Átlagéletkor

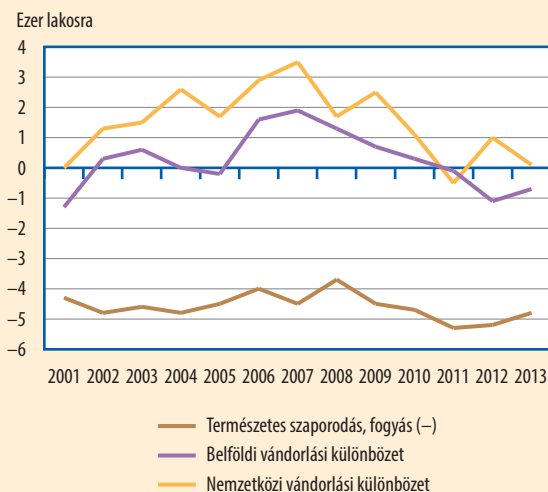
(év)			
Nem	1990	2001	2013
Férfi	36,3	37,6	40,0
Nő	39,5	41,4	44,2

* A 2011. január 1-jei lakónépeség a 2001. évi népszámlálás alapján, a 2012. és 2013. január 1-jei lakónépeség a 2011. évi népszámlálás alapján továbbvezetett adat.

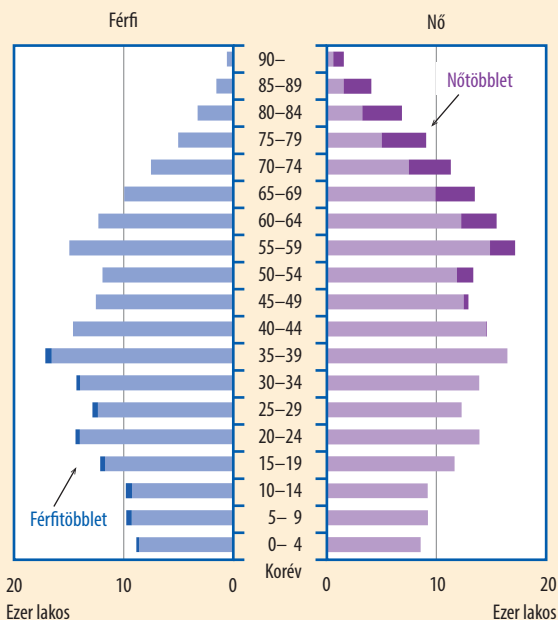
1. Ezer lakosra jutó természetes fogyás, 2013

(‰)

1.1. ábra A népességszámot alakító népmozgalmi események arányszámai

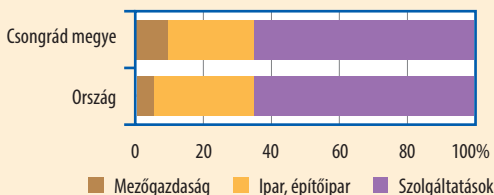
1.2. ábra A népesség száma nem és életkor szerint, 2013. január 1.

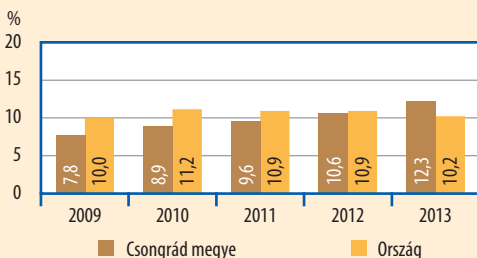
2.1. tábla A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása*

Megnevezés	2011	2012	2013
Foglalkoztatott, ezer fő	160,2	159,5	162,2
Ebből:			
középfokú végzettségű	107,0	102,7	108,3
diplomás	37,9	43,5	42,2
férfi	87,4	84,5	87,3
Munkanélküli, ezer fő	17,0	19,0	22,7
Ebből:			
legalább egy éve munkát keres	8,9	8,9	13,3
férfi	8,2	9,9	10,9
Gazdaságilag nem aktív, ezer fő	148,8	146,2	137,4
Ebből:			
szeretne dolgozni	17,9	15,5	14,5
nappali tagozatos tanuló	40,4	40,7	37,1
Aktivitási arány, %	54,4	55,0	57,4
Foglalkoztatási arány, %	49,1	49,1	50,3
Munkanélküliségi ráta, %	9,6	10,6	12,3

2.1. ábra A foglalkoztatottak megoszlása összevont nemzetgazdasági ágak szerint, 2013*

2.2. ábra A 15–74 éves népesség munkanélküliségi rátája*

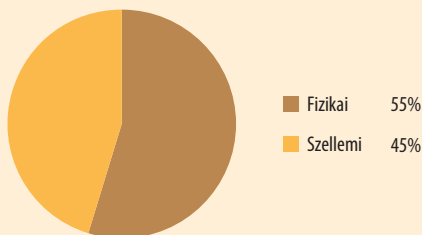
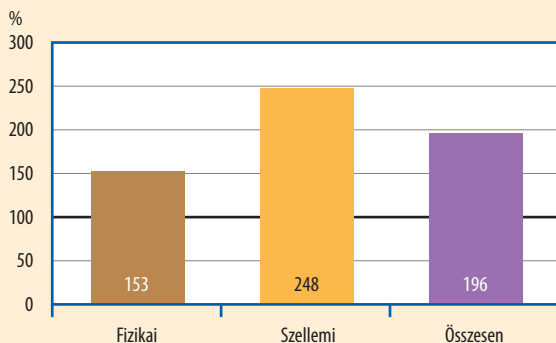
* A KSH munkaerő-felmérése alapján.

2. A 15–74 éves népesség foglalkoztatási aránya, 2013

(%)

2.2. tábla Havi bruttó átlagkereset állománycsoportok szerint*

Állománycsoport	2011	2012	2013
Forint/hó			
Fizikai foglalkozású	135 078	144 460	149 501
Szellemi foglalkozású	222 055	233 006	243 046
Összesen	175 251	184 746	191 762
Előző év=100,0			
Fizikai foglalkozású	104,8	106,9	103,5
Szellemi foglalkozású	102,8	104,9	104,3
Összesen	103,6	105,4	103,8

2.3. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók számának megoszlása állománycsoportonként, 2013***2.4. ábra** A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a minimálbér százalékában állománycsoportonként, 2013*

* Az évközi intézményi munkaügyi-statisztikai adatgyűjtési rendszer alapján.

3.1. tábla Háziiorvosi, házi gyermekorvosi ellátottság

Megnevezés	2000	2011	2012
Háziiorvos és házi gyermekorvos összesen	292	294	294
Egy háziiorvosra és házi gyermekorvosra jutó lakos, fő	1 474	1 426	1 393
Egy háziiorvosra jutó betegforgalom	10 183	10 859	10 830
Egy házi gyermekorvosra jutó betegforgalom ^{a)}	7 159	7 129	6 734

^{a)} Tanácsadás nélkül.

3.2. tábla Fekvőbeteg-ellátás

Megnevezés	2000	2012	2013
Működő kórházi ágyak száma	3 586	3 020	3 020
Működő kórházi ágyak tízezer lakosra jutó száma	86	74	74
Elbocsátott betegek száma, ezer	125	119	122
Ápolás átlagos tartama, nap	8	6	6
Ágykihasználás, %	78	68	69
Egynapos kórházi ellátás, ezer eset	..	12	13

3.3. tábla A járóbeteg-szakellátás leglátogatottabb rendeléseinek főbb adatai, 2012* (ezer)

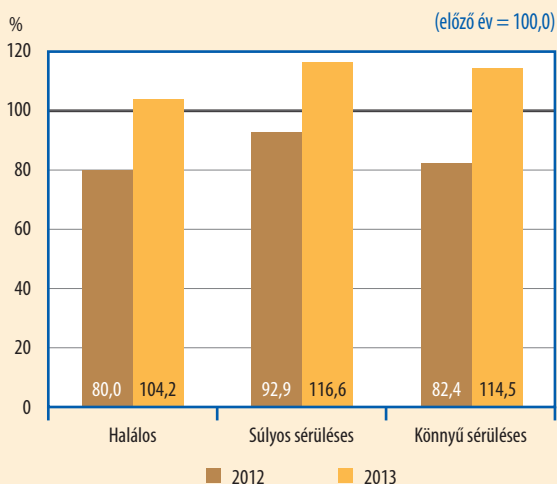
Megnevezés	Megjelenési eset	Beavatkozás	Teljesített szakorvosi munkaóra
Belgyógyászat	250	738	86
Sebészet	115	309	32
Képkalkító diagnosztika	306	614	111
Laboratóriumi diagnosztika	811	7 484	41
Fizioterápia	343	1 766	4
Reumatológia	89	510	32
Tüdőgyógyászat	73	225	19
Fül-, orr-, gégegyógyászat	83	266	33
Szemészet	108	512	35

* A MÁV adataival együtt. Az adatok csak a magyar biztosítás alapján végzett ellátásokat tartalmazzák.

3. A balesetet szenvedett személyek számának változása 2012 és 2013 között (%)

3.4. tábla Személy sérüléses közúti közlekedési balesetek és a balesetet szenvedett személyek

Megnevezés	2000	2012	2013
Balesetek			
Halálos	50	24	25
Súlyos sérüléses	269	235	274
Könnyű sérüléses	308	332	380
Összesen	627	591	679
Balesetet szenvedett személyek			
Meghalt	61	24	25
Súlyosan megsérült	310	257	298
Könnyen megsérült	468	457	534
Összesen	839	738	857

3.1. ábra A közlekedési balesetek számának alakulása**3.5. tábla** Munkabalesetek

Megnevezés	2000	2012	2013
Összesen	1 009	597	466
Ebből:			
halálos	6	2	–
csonkulásos	8	6	7
súlyos	8	7	4

4.1. tábla A nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők, január

Megnevezés	2012	2013	2014
Ellátottak száma, fő			
Összesen	129 923	126 737	123 339
Ebből:			
öregségi nyugdíj	82 785	83 693	85 240
megváltozott munkaképességűeknek járó ellátás	27 042	25 354	23 684
Havi teljes ellátás átlagos összege, forint/fő			
Összesen	86 107	92 809	95 581
Ebből:			
öregségi nyugdíj	98 139	105 884	108 610
megváltozott munkaképességűeknek járó ellátás	61 912	65 109	65 716

4.2. tábla Bölcsődei ellátás, december 31.

Megnevezés	2011	2012	2013
Működő bölcsőde	41	46	46
Működő férőhely	1 977	2 065	2 085
Kisgyermeknevelő	378	411	400

4.3. tábla Alap- és nappali ellátásban részesülők

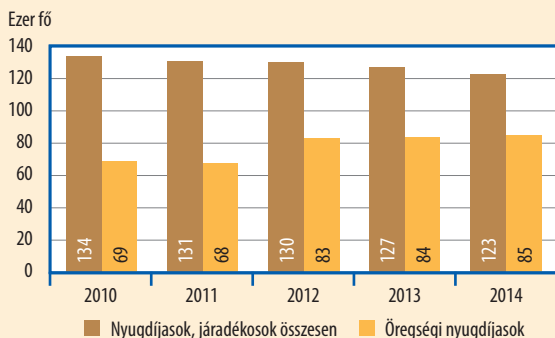
Megnevezés	2011	2012	2013
Idősek nappali ellátása	1 602	1 604	1 563
Szociális étkeztetés	6 462	6 414	6 137
Házi segítségnyújtás	1 872	2 337	2 276

4.4. tábla Gyermekvédelmi szakellátásban részesülők

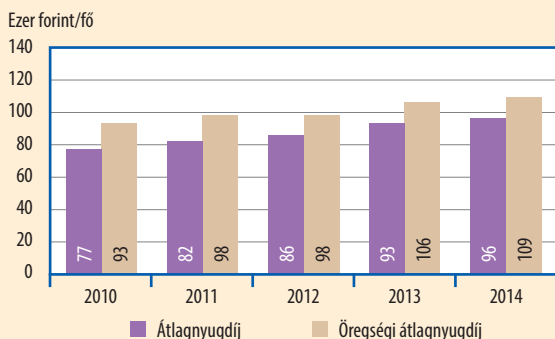
Megnevezés	2011	2012	2013
Gyermekotthonban nevelt kiskorú	202	195	174
Nevelőszülőnél nevelt kiskorú	410	424	466
Ápolást, gondozást nyújtó intézményben nevelt kiskorú	7	9	7
18 éves és idősebb gondozott	193	188	185
Összesen	812	816	832

4. Öregségi nyugdíjasok a népesség százalékában, 2014. január

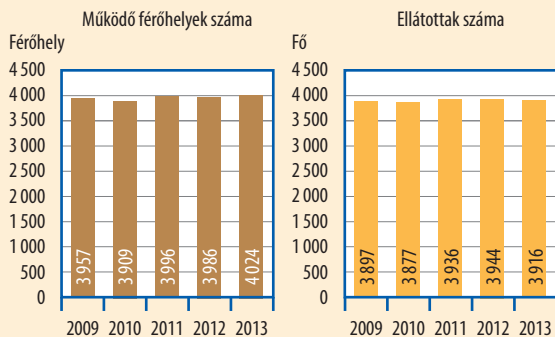
4.1. ábra A nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma, január*

4.2. ábra Átlagnyugdíjak, január*

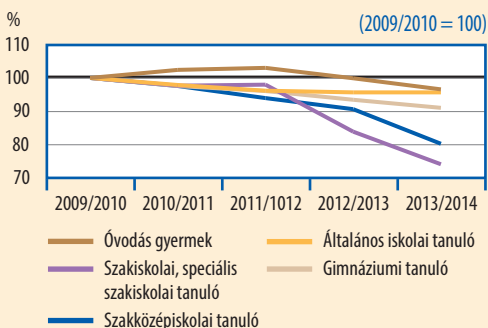
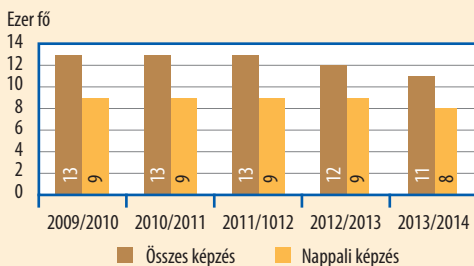
4.3. ábra A tartós és az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények főbb adatai

* A nyugdíjrendszer 2012. évi átalakítása miatt a 2012 előtti és utáni időszak adatainak összehasonlíthatósága erősen korlátozott.

5.1. tábla A köznevelési intézmények főbb adatai a nappali oktatásban, 2013/2014

Intézmény	Feladat- ellátási hely	Gyermek, tanuló	Egy gyermek- csoportra/ osztályra	Egy pedagógus- ra
			jutó gyermek, tanuló	
Óvoda	177	12 939	22	11
Általános iskola	130	29 411	22	10
Szakiskola, speciális szakiskola	43	4 454	20	9
Gimnázium	38	7 327	28	9
Szakközépiskola	61	10 120	25	9

5.1. ábra Óvodai nevelésben, iskolai oktatásban részesülők a nappali oktatásban

5.2. ábra A felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevő hallgatók száma*

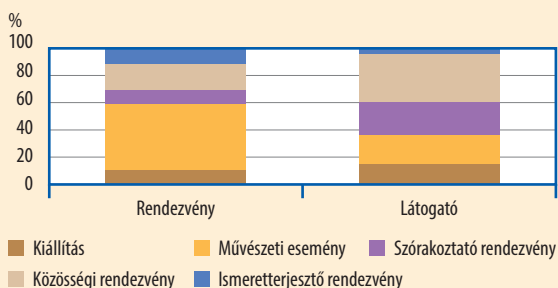
* A megyében állandó lakóhellyel rendelkezők. A főiskolai szintű, az egyetemi szintű és az osztatlan képzésben részt vevőkkel együtt.

5. Az ezer lakosra jutó általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban, 2013/2014

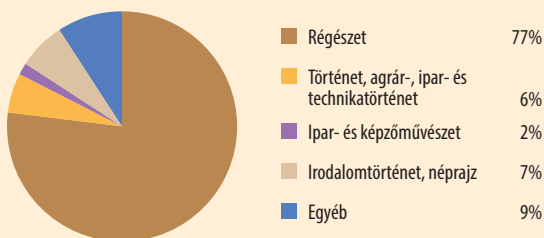
5.2. tábla A kulturális intézmények főbb adatai

Megnevezés	2011	2012	2013
Közművelődési intézmények			
Száma	57	53	75
Rendezvények száma	2 573	6 859	8 749
Látogatók száma, ezer	656	886	802
Muzeális intézmények			
Száma	22	24	28
Kiállítások száma	169	194	209
Látogatók száma, ezer	297	336	343
Települési könyvtárak			
Szolgáltatóhelyek száma	100	100	91
Beiratkozott olvasók száma, ezer	84	82	85
Könyvtári egységek száma, ezer	2 139	2 076	2 034
Kölcsönzött könyvtári egységek száma, ezer	1 189	1 118	1 098

5.3. ábra Közművelődési intézmények rendezvényeinek és látogatóinak megoszlása, 2013

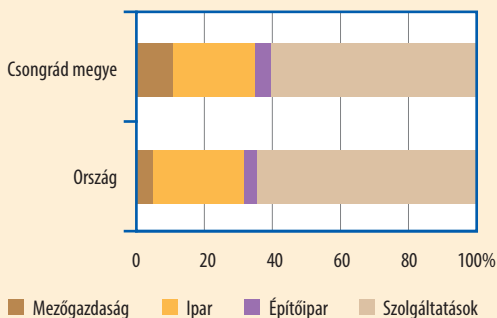
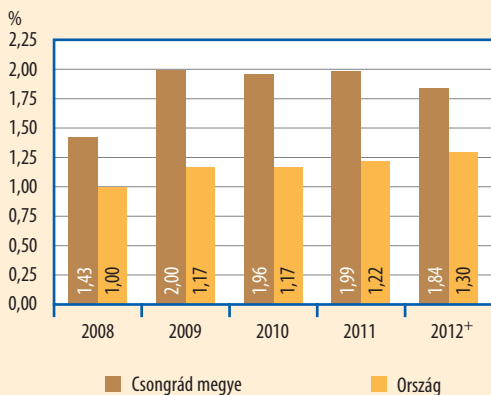

5.4. ábra A múzeumok leltározott tárgyi állományának megoszlása gyűjtemények szerint, 2013

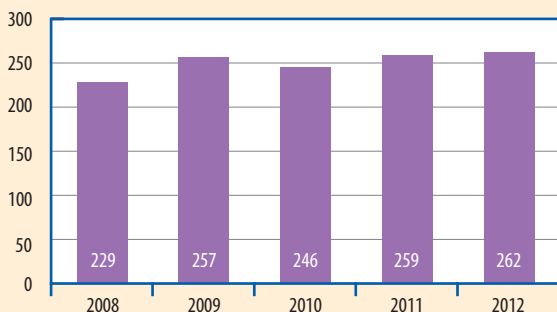

6.1. tábla A bruttó hazai termék alakulása

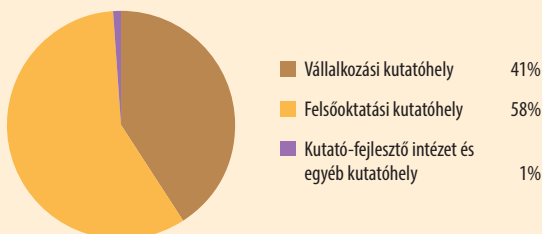
Megnevezés	2000	2005	2011	2012 ⁺
GDP piaci beszerzési áron, milliárd forint	462	720	843	881
Egy főre jutó GDP				
Ezer forint	1 071	1 697	2 005	2 146
Az országos átlag százalékában	84	78	72	76

6.1. ábra A bruttó hozzáadott érték megoszlása
főbb nemzetgazdasági ágak szerint, 2012⁺6.2. ábra A kutatás-fejlesztés ráfordításai
a GDP százalékában6. Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson az EU-27 átlagának százalékában, 2012⁺

6.3. ábra A kutató-fejlesztő helyek száma

6.4. ábra A kutató-fejlesztő helyek számának megoszlása szektorok szerint, 2012

6.2. tábla A kutató-fejlesztő helyeken dolgozók létszáma

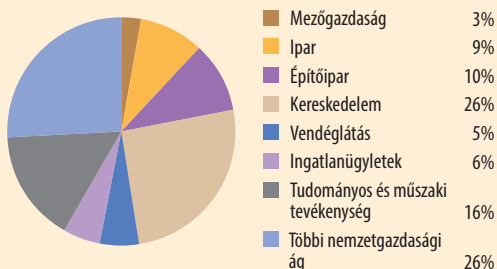
Megnevezés	2010	2011	2012
Tényleges létszám	4 357	4 540	4 542
Ebből: kutató-fejlesztő	2 638	2 680	2 598
segédszemélyzet	953	1 069	1 098
Az MTA tagja és a tudomány doktora vagy kandidátusa, PhD-, DLA-fokozattal rendelkező	1 390	1 396	1 372
Számított létszám ^{a)}	2 094	2 273	2 252
Ebből: kutató-fejlesztő	1 304	1 369	1 369
segédszemélyzet	483	537	542

^{a)} A kutatásra, kísérleti fejlesztésre fordított munkaidő arányában teljes munkaidejű dolgozókra átszámított adatok.

7.1. tábla A regisztrált gazdasági szervezetek száma, december 31.

Megnevezés	2011	2012	2013
Társas vállalkozás	16 811	17 177	17 315
Ebből:			
korlátolt felelősségű társaság	10 819	11 488	11 734
részvénytársaság	145	154	172
betéti társaság	5 314	5 015	4 801
Önálló vállalkozó	58 960	59 801	60 171
Ebből:			
főfoglalkozású	19 977	20 548	20 823
mellékfoglalkozású	21 812	22 450	23 055
Vállalkozás összesen	75 771	76 978	77 486
Nonprofit szervezet	5 126	5 305	5 340
Költségvetési és egyéb szervezet	709	690	618
Összesen	81 606	82 973	83 444

7.1. ábra A regisztrált társas vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint, 2013. december 31.

7.2. tábla A regisztrált társas vállalkozások száma létszám-kategória szerint, december 31.

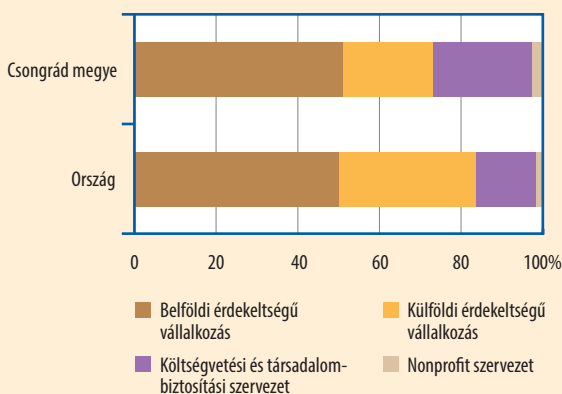
Létszám-kategória, fő	2011	2012	2013
0– 9	15 600	15 939	16 049
10– 49	1 039	1 063	1 086
50–249	144	147	151
250–	28	28	29
Összesen	16 811	17 177	17 315

7. Ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozás, 2013. december 31.

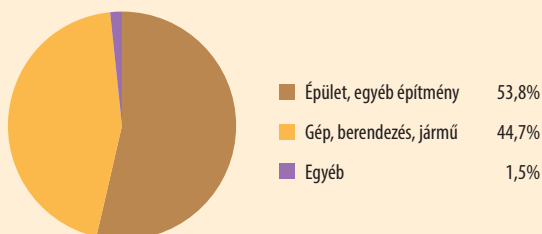
7.3. tábla A beruházások* teljesítményértéke és volumenindexe a kiemelt nemzetgazdasági ágakban, 2012

Nemzetgazdasági ág	Milliárd forint	Előző év = 100,0
Mezőgazdaság	11,2	107,7
Ipar	49,5	87,9
Kereskedelem	12,3	84,8
Szállítás és raktározás	20,9	86,9
Információ és kommunikáció	3,5	90,2
Ingatlanügyletek	4,5	28,7
Adminisztratív szolgáltatás	4,6	164,7
Közigazgatás	7,6	167,6

7.2. ábra A beruházások megoszlása* gazdálkodási forma szerint, 2012

7.3. ábra A beruházások megoszlása* anyagi-műszaki összetétel szerint, 2012

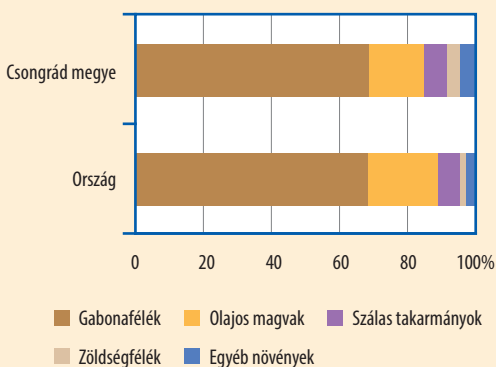

* A beruházás helye szerint.

8.1. tábla A földterület művelési ágak szerint, május 31.

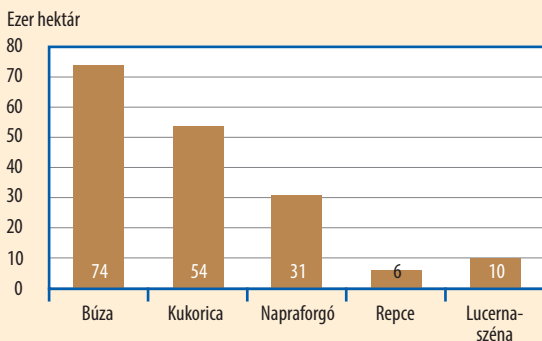
Művelési ág	2000	2013	
	hektár	2000 = 100,0	
Szántó	256 009	258 417	100,9
Konyhakert	4 275	3 430	80,2
Gyümölcsös	3 744	4 300	114,9
Szőlő	4 174	2 367	56,7
Gyep	52 847	29 073	55,0
Mezőgazdasági terület	321 049	297 587	92,7
Erdő	31 151	37 737	121,1
Nádas	2 556	2 452	95,9
Halastó	3 715	4 041	108,8
Termőterület	358 471	341 817	95,4
Művelés alól kivett terület	83 873	106 679	127,2
Összesen	442 344	448 496	101,4

8.1. ábra A főbb szántóföldi növénycsoportok aránya a vetésterületből, 2013. május 31.

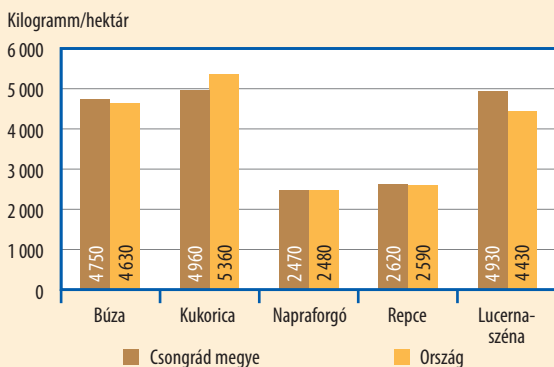

8. A mezőgazdaság aránya a bruttó hozzáadott értékből, 2012 (%)

8.2. ábra A főbb szántóföldi növények betakarított területe, 2013

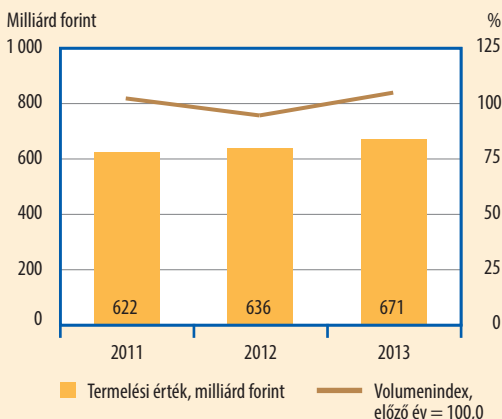
8.3. ábra A főbb szántóföldi növények termésátlaga, 2013

8.2. tábla Az állattenyésztés főbb mutatói, 2013. december 1.

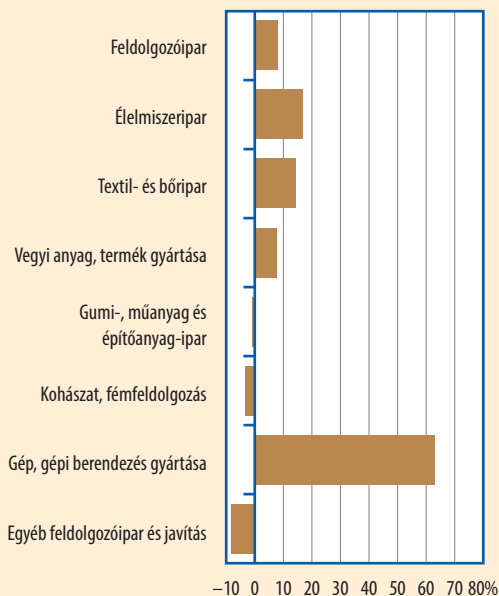
Megnevezés	Szarvasmarha	Sertés	Juh	Tyúk
Főbb gazdasági haszonállatfajok állománya				
Csongrád megye, ezer egyed	34	181	49	1 212
Az országos százalékában	4,4	6,2	4,0	4,2
Száz hektár mezőgazdasági területre jutó egyed				
Csongrád megye	11	61	17	407
Ország	14	55	23	536

9.1. ábra Az ipari termelés értéke és volumenindexe*

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások telephely szerinti adatai alapján.

9.2. ábra A főbb feldolgozóipari ágazatok termelési volumenének változása az előző évhez képest, 2013*

* A 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9. Egy főre jutó ipari termelés értéke, 2013*

(ezer forint)

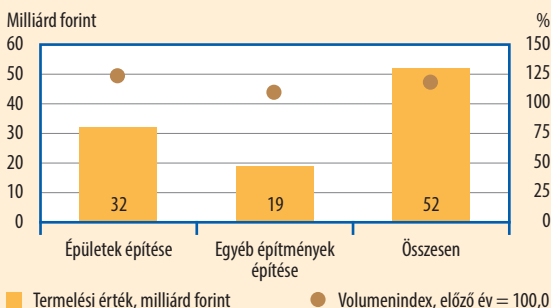
* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások telephely szerinti adatai alapján.

9.1. tábla A feldolgozóipar főbb ágazatainak jellemzői, 2013*

Ágazat	Termelés	Alkalmazás- ban állók	Export részaránya az összes értékesítésből
	megoszlása		(%)
Feldolgozóipar	100,0	100,0	61,3
Ebből:			
élelmiszeripar	48,3	39,7	40,6
textil- és bőripar	2,6	10,7	79,5
vegyi anyag, termék gyártása	2,3	2,4	53,1
gumi-, műanyag és építőanyag- ipar	31,2	24,9	85,6
kohászat, fémfeldolgozás	5,0	9,4	54,7
gép, gépi berendezés gyártása	1,2	2,8	92,2
egyéb feldolgozóipar és javítás	3,2	4,7	63,9

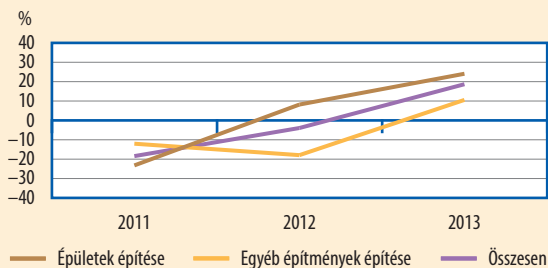
* A 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9.3. ábra Az építőipari termelés értéke és volumenindexe, 2013*

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9.4. ábra Az építőipari termelés volumenének változása az előző évhez képest*

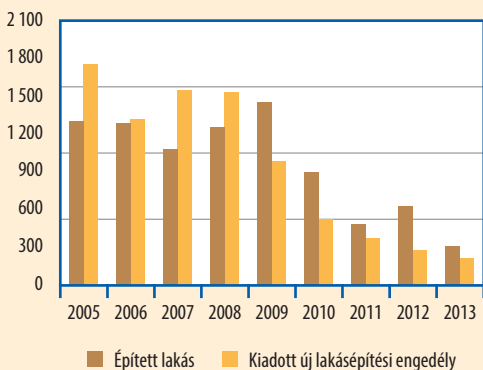

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

10.1. tábla Lakásállomány, laksűrűség, január 1.

Megnevezés	2012	2013	2014
Lakásállomány	193 414	193 961	194 224
Ebből:			
1 szobás	16 778	16 836	16 871
2 szobás	80 397	80 545	80 633
3 szobás	63 088	63 233	63 289
4 és több szobás	33 151	33 347	33 431
Száz lakásra jutó személy	213	212	210

10.1. ábra Az épített lakások és a kiadott építési engedélyek számának alakulása

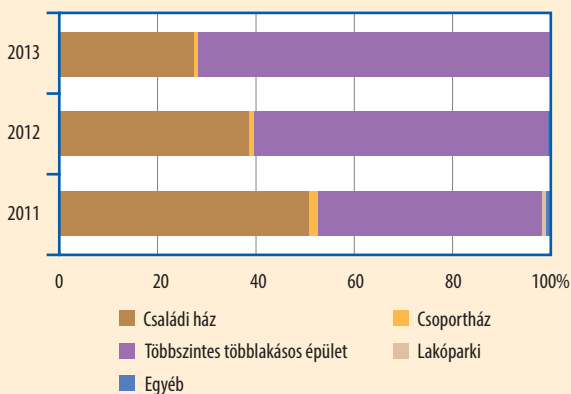

10.2. tábla Az épített és a megszűnt lakások

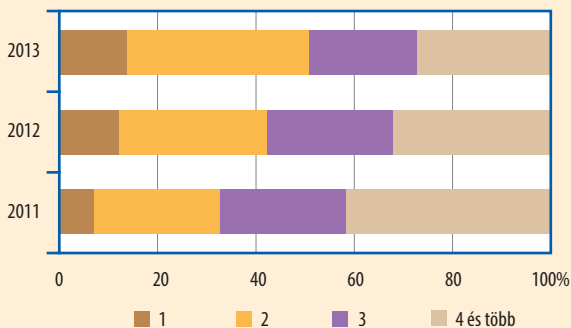
Megnevezés	2011	2012	2013
Épített lakások száma	491	629	312
Ebből:			
természetes személy által	399	368	145
vállalkozás által	92	261	167
Átlagos alapterület, m ²	100	87	75
Megszűnt lakások száma	128	82	49

10. Tízezer lakosra jutó épített lakás, 2013

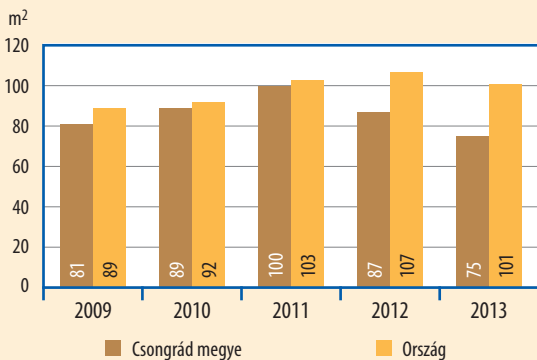
10.2. ábra Az épített lakások megoszlása építési forma szerint

10.3. ábra Az épített lakások megoszlása szobaszám szerint

10.4. ábra Az épített lakások átlagos alapterülete

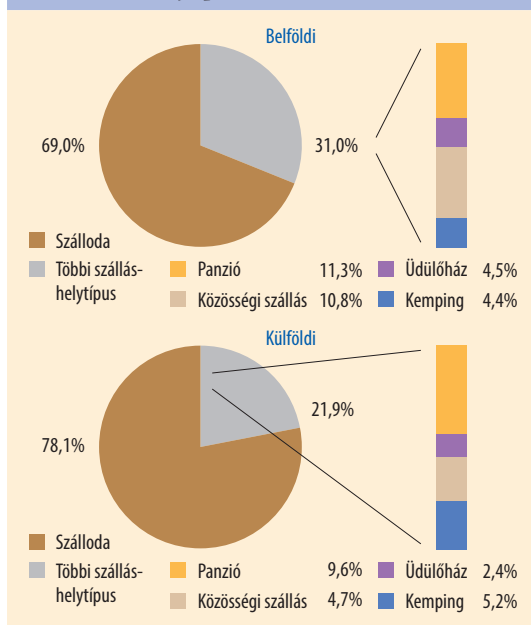

11.1. tábla A szálláshelyek kapacitása és vendégforgalma

Megnevezés	2011	2012	2013
Kereskedelmi szálláshelyek			
Egységek száma ^{a)}	111	112	104
Férőhelyek száma ^{a)}	11 257	12 760	11 495
Vendégek száma	182 198	187 615	194 174
Ebből: külföldi	56 886	60 468	67 990
Vendégéjszakák száma	370 154	397 699	408 315
Ebből: külföldi	115 480	123 829	141 491
Egyéb szálláshelyek			
Vendéglátók száma ^{b)}	317	371	407
Férőhelyek száma ^{b)}	2 322	2 697	2 898
Vendégek száma	27 212	28 806	37 851
Ebből: külföldi	5 437	6 090	8 688
Vendégéjszakák száma	64 899	69 650	91 823
Ebből: külföldi	14 443	12 805	16 576

^{a)} Július 31-én.^{b)} December 31-én.

11.1. ábra A kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakáinak szálláshelytípusok szerinti összetétele, 2013

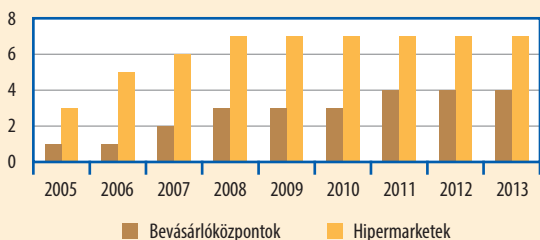
11. A férőhelyek kapacitáskihasználtsága a kereskedelmi szálláshelyeken, 2013 (%)

11.2. tábla A kiskereskedelmi üzletek adatai az év végén

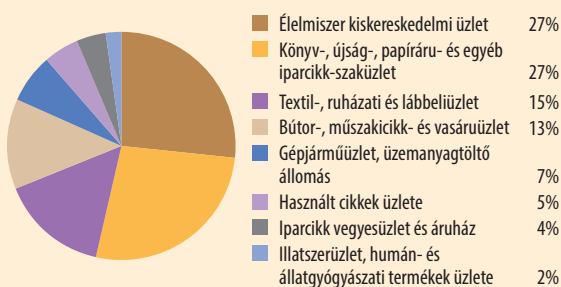
Megnevezés	2011	2012	2013 ^{a)}
Száma összesen	6 892	6 921	6 551
Ebből:			
bevásárlóközpontban működő	241	240	241
hipermarketben működő	113	91	84
Alapterület összesen, ezer m²	894	904	870
Átlagos alapterület, m ²	130	131	133

^{a)} A 2013. július 1-jétől alakult nemzeti dohányboltok adatai nélkül.

11.2. ábra A bevásárlóközpontok és hipermarketek számának alakulása

11.3. ábra A kiskereskedelmi üzletek megoszlása üzlet-típusonként, 2013. december 31.

11.3. tábla Vendéglátóhelyek üzlettypusok szerint

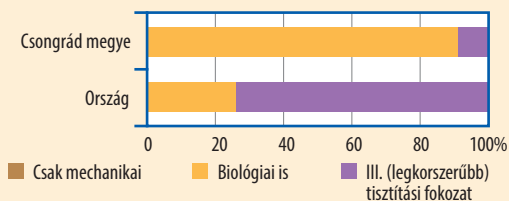
Megnevezés	2011	2012	2013
Étterem, büfé	1 033	1 036	950
Cukrászda	128	123	122
Italüzlet és zenés szórakozóhely	1 007	931	810
Munkahelyi, rendezvényi és köz-étkeztetést végző vendéglátóhely	180	177	159
Összesen	2 348	2 267	2 041

12.1. tábla Környezetvédelmi beruházások és folyó környezetvédelmi ráfordítások*

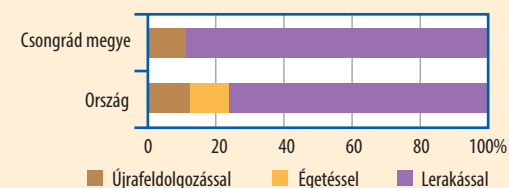
	(millió forint)		
Megnevezés	2010	2011	2012
Közvetlen beruházások	2 423	1 548	1 548
Integrált beruházások	88	124	154
Összesen	2 512	1 672	1 702
Szervezetten belüli, folyó ráfordítások	8 863	8 811	7 066
Külső szolgáltatóknak fizetett díjak	4 058	3 247	2 861

* A 99 főnél többet foglalkoztató gazdálkodó szervezetek esetében, a beruházó székhelye szerint.

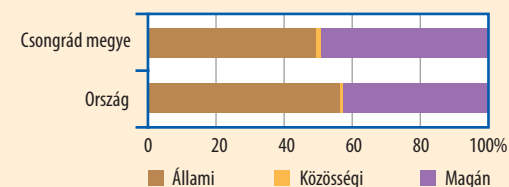
12.1. ábra A tisztított szennyvíz megoszlása tisztítási fokozat szerint, 2012

12.2. ábra A hulladék kezelése, ártalmatlanítása, 2013

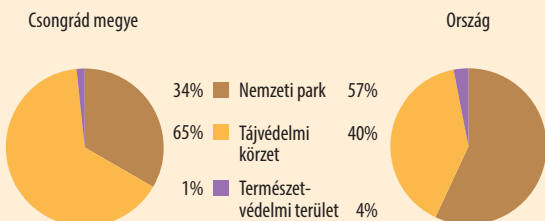

12.3. ábra Az erdőterület megoszlása tulajdoni jelleg szerint, 2013

12. Ezer lakosra jutó személygépkocsi, 2013

12.4. ábra Az országos jelentőségű védett területek összetétele, 2013

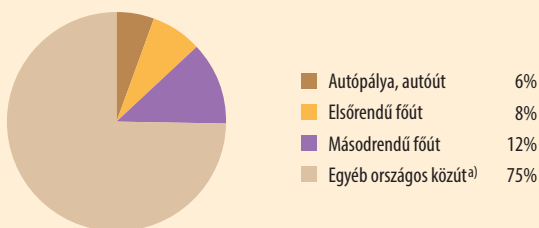
12.2. tábla Információ, kommunikáció

Megnevezés	2011	2012	2013
Postai szolgáltatóhelyek száma	86	86	86
Távbeszélő fővonalak	108 598	94 513	111 288
Ezer lakosra jutó távbeszélő fővonal	264	231	273
Kábeltelevízió hálózatba bekapcsolt lakás	100 527	99 761	101 907
Ezer lakosra jutó kábeltelevízió hálózatba bekapcsolt lakás	244	244	250
Internet-előfizetések száma	88 500	92 302	102 457

12.3. tábla Személygépkocsi-állomány

Megnevezés	2011	2012	2013
Személygépkocsi	114 376	114 633	116 127
Ebből: benzinüzeműek aránya, %	76	75	73
Ezer lakosra jutó személygépkocsi	278	280	285

12.5. ábra Országos közutak megoszlása útjelleg szerint, 2013

a) Összekötő, bekötő-, állomáshoz vezető, autópályára és autóútra fel-, illetve levezető út.

Csongrád megyei portré

Adottságok

Csongrád megye Magyarország délkeleti részén helyezkedik el, nyugatról Bács-Kiskun, északról Jász-Nagykun-Szolnok, keletről Békés megye, délről pedig az országhatár – Szerbia, illetve Románia – fogja közre.

Magyarország második legnagyobb folyóvize, a Tisza, észak-déli irányban szeli át a megyét. Mellékfolyói közül a Körös Csongrádnál, a Maros Szegednél a megye területén ömlik a Tiszába. A folyószabályozások következtében kialakult holtágak, az időszakos és állandó vízfolyások (Kurca, Száraz-ér, Dong-ér) mellett szikes tavak tagolják a tájat. A homokvidék szélvájta medreiből kialakult szikes tavak közül a Szegedtől északnyugatra elterülő, mintegy 14 négyzetkilométeres Fehér-tó a legismertebb. Csongrád megye valamennyi vízi, vízparti területe értékes természeti kincs. A gazdag madárvilággal rendelkező Fehér-tó, a mellette húzódó puszták és a sándorfalvi erdő a Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet, míg a Szegednél Tiszába ömlő Maros és ártere a Körös–Maros Nemzeti Park része. Noha a megye teljes egészében síkság, domborzati helyzete mégis különleges, hiszen itt találhatóak az ország legmélyebb fekvésű területei, az ország legalacsonyabb pontja is Szeged közelében található.

A terület éghajlatát a meleg, száraz nyár, és a magyarországi viszonylatban kevés csapadék jellemzi. A napsütéses órák éves mennyisége kiemelkedő. Szegedet, a megye székhelyét méltán emlegetik a napfény városaként.

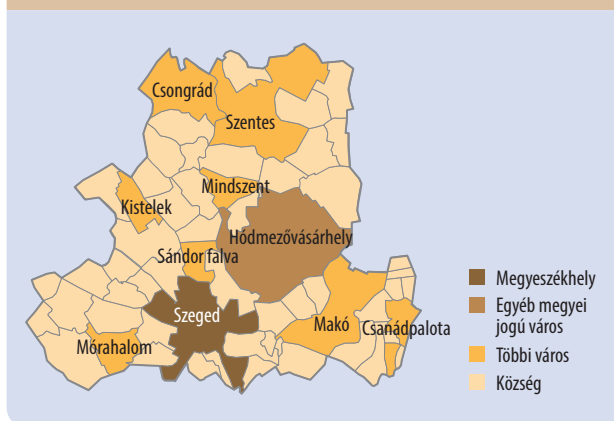
Csongrád megye természeti kincsei közül mindenekelőtt gazdag szénhidrogénkészlete érdemel említést. Az 1965-ben Algyő térségében feltárt kőolaj- és földgázlelőhely máig az ország legnagyobb szénhidrogénmezője.

A térség másik felbecsülhetetlen értékű kincse a termásvíz. A felszínre hozott termásvizet legnagyobb arányban a mezőgazdaságban hasznosítják, elsősorban üvegházak fűtésére. Ezen kívül ipari (épületfűtés, technológiai vízellátás), kommunális (fürdővíz, használati melegvíz, távfűtés), illetve balneológiai (gyógyfürdő) célokra használják.

Csongrád az Alföld legkisebb megyéje, területe 4263 négyzetkilométer. 50 községet és 10 várost foglal magába, köztük Szegedet, amely a 2013. január 1-jei adatok szerint az ország negyedik legnépesebb városa.

A megye településszerkezetére nagy hatással volt a területet kettészelő Tisza. A folyótól keletre elterülő feketeföldi részeken az Alföldre jellemző nagy határú és nagy lélekszámú települések alakultak ki, míg a Tiszától nyugatra lévő homokháton kiterjedt tanyavilág jött létre. Sűrű falurendszer csak Makó környékén található. E terület jellegzetessége a kis- és aprófalvak nagy száma. A makói járásba tartozó 13 község több mint felének népessége nem éri el az 1000 főt, ugyanakkor Csongrád megyében a hasonló nagyságú falvak aránya mindössze 28%.

1. ábra Csongrád megye városai, 2014. január 1.

Társadalom

Csongrád megye területén 2014 elején az ország népességének 4,1 százaléka, 408 ezer fő élt. Egy négyzetkilométerre átlagosan 96 ember jutott, amely bár kevesebb, mint az országos átlag, azonban ennél sűrűbben az országban Budapest mellett mindössze 4 megye – Pest, Komárom-Esztergom, Győr-Moson-Sopron és Fejér – lakott.

A népesség alakulását a természetes népmozgalom (élveszületések és halálozások), valamint a vándorlás (belföldi és nemzetközi) befolyásolja. Csongrád megye az ország egyik kedvezőtlen demográfiai adottságú térsége: mind az élveszületési, mind a halálozási arányszámok rosszabbak az országos átlagnál, amiben jelentős szerepe van a térség előnytelen korösszetételének. A gyermekvállalási kedv – az 1970-es évtized közepének demográfiai hullámát követően – csökkent, sőt 1980-tól az élveszületések száma már kevesebb, mint a halálozásoké. A

folyamatot a vándorlás az 1980-as években erősítette, majd az 1990-es években részben ellensúlyozta.

2001 és 2013 között a megye lélekszámát a születések és a halálozások negatív egyenlege mellett a bevándorlások számottevő nyeresége alakította. A természetes fogyás – a születések és a halálozások különbözete – a megyében ezer lakosonként évente átlagosan 4,6 fős csökkenést eredményezett. Az időszak vándorlási nyeresége valamelyest enyhítette a természetes fogyásból adódó veszteséget: 2001 és 2013 között a belföldi vándorlás ezer lakosonként évente átlagosan 0,2, míg a nemzetközi vándorlás 1,6 fős nyereséget hozott.

Az elmúlt években a megye népességében a korábbiánál kevesebb gyermek születése, a halálozások mérséklődése, illetve a várható élettartam növekedése tovább csökkentette a gyermekkorúak részarányát, miközben növelte az időskorúakét. 2013. január 1-jén a megye lakónépességének 14%-a volt gyermekkorú, 68%-a aktív korú, míg 18%-a időskorú. A lakosság kor szerinti összetétele kedvezőtlenebb az országosnál: amíg országosan száz gyermekkorúra 119 időskorú jutott, addig a megyében 134.

1. tábla A népesség iskolai végzettsége, 2011

Településtípus	A 15 éves	A 18 éves	A 25 éves
	és idősebb népességből azok aránya, akik		
	legalább az általános iskola 8. évfolyamát elvégezték	legalább középiskolai érettségivel rendelkeznek	egyetemi, főiskolai oklevéllel rendelkeznek
Szeged	97,5	64,6	28,9
Városok összesen	96,4	55,3	22,0
Községek, nagyközségek	93,2	33,5	9,0
Megye összesen	95,6	49,9	18,7

A népesség iskolázottsági szintje folyamatos javulást mutat. Az elmúlt két népszámlálás – 2001 és 2011 – között az általános iskolát befejezni nem tudók aránya 10,6%-ról 4,4%-ra csökkent a 15 éves és idősebbek körében. Ezzel párhuzamosan emelkedett az érettségizettek és a felsőfokú végzettségűek aránya is. 2011-ben a 18 éves és idősebb népesség csaknem fele szerzett legalább érettségit. Ez az arány a fiatalabb generációkat tekintve még ma-

gasabb – a 20–24 éveseknél 76% –, mivel a továbbtanulás egyre fontosabb számukra. A továbbtanulási szándék növekedése jól mérhető a 25 éves és idősebbek közül diplomát szerzettek arányából, ami 2011-re megközelítette a 19%-ot.

A KSH munkaerő-felmérése alapján 2013-ban – az országos-tól alig elmaradva – a megye 15–74 éves népességének több mint 57%-a, 185 ezer fő tartozott a gazdaságilag aktívak körébe. Közülük 162 ezren foglalkoztatottként, 23 ezren munkanélküliként voltak jelen a munkaerőpiacon. A munkanélküliségi ráta 12,3%, a foglalkoztatási arány 50,3% volt a megyében, mindkét érték kedvezőtlenebb volt az országos átlagnál.

2. tábla Az adózással összefüggő fontosabb mutatók, 2012

Terület	Az adófizetők az állandó népesség százalékában	Egy adófizetőre jutó	
		adóalap, ezer forint	személyi jövedelemadó, ezer forint
Szeged	44,2	1 938	311
Csongrád megye	43,0	1 675	256
Ország	44,3	1 888	304

2012-ben – az országos átlagtól valamelyest elmaradva – a megye állandó népességének 43%-a, 181 ezer fő fizetett személyi jövedelemadót. Amíg az adófizetők hányada 2001-hez képest országosan nőtt, addig a megyében 0,8 százalékponttal csökkent.

Egy állandó lakosra vetítve 2012-ben átlagosan 721 ezer forint adóköteles jövedelem képződött, ez 14%-kal maradt el az országos átlagtól. Az adófizetők átlagjövedelme 1 millió 675 ezer forint volt, amely 11%-kal alacsonyabb az országosnál. A megyeszékhely előnyösebb helyzetére utal, hogy itt mindhárom mutató értéke valamelyest meghaladta az országra jellemző átlagot.

Gazdaság

A megyében 2012-ben előállított **bruttó hazai termék (GDP)** piaci beszerzési áron mért értéke 881 milliárd 136 millió forintot tett ki, ami az országos érték 3,1%-a. Ebből egy lakosra 2 millió 146 ezer forint jutott, ami az országos átlag 76%-a. Ezzel a teljesítménnyel Csongrád megye a 9. helyet foglalta el Budapest és a megyék rangsorában, helyzete az ezredforduló óta számottevően nem változott.

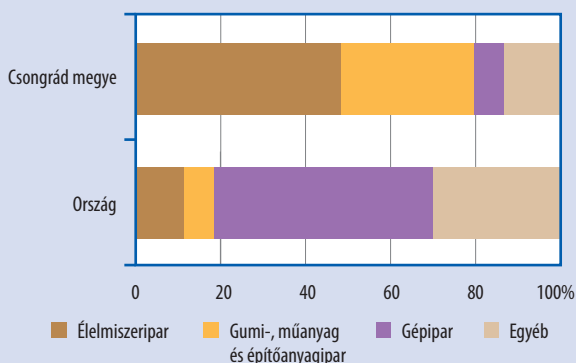
Az összevont nemzetgazdasági ágak GDP-hez való hozzájárulása a megyében némileg eltér az országos átlagtól. Csongrád megye bruttó hazai termékének csaknem 11%-át a mezőgazdaságban, valamivel több mint 24%-át az iparban, 4,6%-át az építőiparban, nem egészen 61%-át pedig a szolgáltatások területén állították elő. Jelentős különbség az országos megoszláshoz viszonyítva a mezőgazdaság területén van, ennek az ágának az országos GDP-hez való hozzájárulása ugyanis mindössze 4,7% volt 2012-ben, a Csongrád megyei arány pedig ennek több mint kétszerese.

2013-ban a 4 főnél többet foglalkoztató ipari vállalkozások Csongrád megyei telephelyeinek termelési értékéből egy lakosra 1 millió 641 ezer forint jutott a megyében, ez mindössze 69%-a az országos átlagnak.

A Csongrád megyei székhelyű, 49 főnél többet foglalkoztató ipari vállalkozások ágazati megoszlása jelentősen eltér az országostól. A megyében az ipari termelés csaknem 83, míg országosan 95%-át a feldolgozóiparban állították elő 2013-ban. A feldolgozóiparon belül a megyében az élelmiszeripar, illetve a gumi-, műanyag és építőanyag-ipar emelkedett ki, amik 48, illetve 31%-kal járultak hozzá a feldolgozóipar termelési értékéhez, míg az ország egészében mindössze 11, illetve 6,9%-kal. Ezzel szemben a megyében a gépipar részesedése a feldolgozóipar termeléséből csak 7,1%, ami jelentősen elmarad az ágazatcsoport 52%-os országos hányadától.

A megye élelmiszeriparán belül a húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása, és a tejfeldolgozás a két vezető ipari tevé-

2. ábra A feldolgozóipari termelés megoszlása a fontosabb összevont ágazatcsoportok szerint, 2013*

*A 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai.

kenység, míg a második legjelentősebb ágazatcsoporton, a gumi-, műanyag és építőanyag-iparon belül a gumitermék gyártása.

A 4 főnél többet foglalkoztató Csongrád megyei székhelyű építőipari szervezetek termelési értékéből 2013-ban egy lakosra átlagosan 126 ezer forint jutott, ez az ország 19 megyéje közül Vas és Bács-Kiskun megye után a harmadik legmagasabb érték.

2013-ban a megye építőipari termelésének 51%-át az épületek építése ágazatban állították elő, 28%-át az egyéb építmények építése, 21%-át pedig a speciális szaképítés ágazatokban. Az épületek építésén belül a legnagyobb hányadot (84%) a lakó- és nem lakó épületek építése szakágazat képviselte.

Csongrád megye fontos természeti kincse a termőföld. A megye az Alföld három eltérő talajadottságú vidékén fekszik. Nyugati részét gyümölcs- és zöldségtermesztésre alkalmas homoki talajok, középső részét – a Tisza és a Maros árterében – réti-, valamint öntéstalajok, míg keleti részét a gabonatermesztésre kiváló mezőségi talajok borítják.

A megye termőterületeinek 76%-a szántó. 2013-ban a szántóföldön termelt növények közül csaknem 168 ezer hektáron (a szántóterület 65%-án) gabonaféléket termesztettek, a legnagyobb területet a búza, a kukorica és a napraforgó foglalta el. Az ország szántóföldön termelt növényei közül Csongrád megye részesedése a burgonya, a rozs és a zab termésmennyiségéből kiemelkedő, 2013-ban itt takarították be a burgonya 24, a rozs 12 és a zab 11%-át.

Mindemellett az ország második legjelentősebb zöldségtermesztő megyéje is, 2012-ben a betakarított termés 16%-a származott erről a vidékről. A zöldségtermés közel 78%-át hétféle zöldség adta: a vöröshagyma, a sárgarépa, a petrezselyemgyökér, a paradicsom, a fejes káposzta, a zöldpaprika és a csemegekukorica. Az ország zöldségtermesztésében kiemelkedik a megye paradicsom, fokhagyma, petrezselyemgyökér, zöldpaprika és fejes saláta termelése.

Az őszibarack a megye legjellemzőbb gyümölcse, itt termelt az ország baracktermésének jelentős része, 2011-ben 40%-a. 2012-ben a fagykár súlyos veszteséget okozott a megye őszibarack-ültetvényeiben.

A fontosabb állatféléket tekintve Csongrád az ország megyéinek középmezőnyében helyezkedik el. Részesedése az országos állományból a 2013. december 1-jei adatok szerint a sertés esetében a legnagyobb: 6,2%. Itt tartják továbbá a szarvasmarhák 4,4, a tyúkfélék 4,2, valamint a juhok 4,0%-át.

Kiemelt értékeink

A PICK TÉLISZALÁMI

Pick téliszalámi: évszázados hagyományon alapuló, sertéshús és sertésszalonna felhasználásával, titkos fűszerezéssel, bélbe töltve, hideg füstöléssel, szárításos érleléssel készült, nemespenész-bevonatú termék.

Amikor tradicionális magyar márkákról beszélünk, sokaknak automatikusan a Pick márka jut eszébe. A hazai húsipari piac legnagyobb múlttal rendelkező terméke számos rangos elismerés büszke tulajdonosa. 2014-ben a Pick téliszalámi – történetének 145 éves évfordulóján – hivatalosan is hungarikummá vált.

1. kép Pick Szeged Zrt.

Forrás: www.pick.hu

együttesen teszik különlegessé a Pick téliszalámit, és biztosítják annak kiváló minőségét.

A Pick téliszalámi – a Pick Márk által kifejlesztett, és azóta is titokban őrzött – speciális recept alapján készül, amelynek folyamatát ma is a „Titok” egyedüli ismerője, a „Szalámimester” felügyeli. Az egyedi recepten, hagyományos gyártáson és az első osztályú minőségen kívül még az teszi különlegessé a Pick téliszalámit, hogy előállításánál kizárólag természetes alapanyagokat és fűszereket használnak fel.

PICK Márk (Szeged, 1843. december 12. – Szeged, 1892. május 11.): cseh–morva származású kereskedő, a Pick Szalámigyár alapítója. 1869-ben terményüzletet alapított Szegeden, amit hamarosan paprikaőrlo-teleppel, paprikakereskedéssel egészített ki. Szalámi készítésre 1878-ban kért iparigazolványt, majd 1883-tól Olaszországból hozott munkásokkal már nagyobb mennyiségben gyártott szalámit.

KÜLÖNLEGES GYÁRTÁSI FOLYAMAT

Magyarország természeti adottságai kedvező körülményeket biztosítanak a növénytermesztés és az állattenyésztés számára. Ez a földrajzi környezet és az ezzel párosuló szakértelem lehetőséget ad a jellegzetes tulajdonságokkal bíró szalámisertések tenyésztéséhez. A hazai mellett a szalámitermelés alapanyag-szükségletének biztosítása érdekében ma már import húst is felhasználnak.

A Téliszalámi alapanyaga csak az előírásoknak megfelelően nevelt, legalább egy éves, túlsúlyos fehér koca lehet, amelynek húsa kevesebb vizet tartalmaz, mint a többi fajtáé. A húst darálás helyett vágják, hogy a szövetek ne sérüljenek meg.

A paszta, amelyet majd a bélbe töltenek, mentes mindenféle adalékanyagtól, csak fűszereket tartalmaz. A bélbetöltés után a füstölőbe kerülnek a szalámik,

ahol a füst tartósítja a húst, emellett a jellegzetes szín- és ízvilág kialakításában is része van. A Pick téliszalámi ekkor kapja meg egyedülálló, enyhén karcos, erőteljes füstízét. A két hétig tartó füstölés kizárólag gondosan válogatott, két évig szárított bükkfahasábokból gyűjtött, izzó-parázsló tűzön történik.

Ezt követően közel 100 napos érlelés során alakul ki a szürkés-fehér nemespenészréteg, ami a Pick téliszalámi védjegyévé vált. Az egyedülálló ízvilág megteremtéséhez a szaktudás mellett elengedhetetlen a közeli Tisza folyó állandó hűvös levegője és Szeged város kedvező mikroklímája, amelyek jótékonyan segítik az érlelés kényes folyamatát.

2. kép Az egykori technológia: Hús vágása ringókéssel

Forrás: www.pickmuzeum.hu

A PICK TÉLISZALÁMI TÖRTÉNETE

A Pick márka rendelkezik mindazzal, ami a tradicionális márkák egyik legnagyobb előnye, hogy háttérben hiteles történet és valós személyek állnak.

Amikor Pick Márk 1869-ben megalapította vállalkozását, valószínűleg maga sem gondolta, hogy 145 év elmúltával is az

általa megalkotott, és máig titokban tartott recept alapján fogják gyártani a ma már világhírű, egyedi ízvilággal rendelkező Pick téliszalámit.

3. kép Készül a Pick téliszalámi

Forrás: www.pickmuzeum.hu

A fokozatosan fejlődő vállalkozás a nagyüzemi szalámigyártást 1885-ben indította el. Az alapító 1892. évi halálát követően, 1900-ban az addig a város belső területén működő üzemet áthelyezték a Felső Tisza-partra, ahol az állandó hűs tiszai levegő kedvező feltételeket biztosított az érlelés folyamatához.

A legidősebb fiú, Pick Jenő belépésével új korszak kezdődött a gyár történetében. Megvásárolta a szomszédos, csődbe ment Tiani szalámigyárat, és így a teljes Tisza-parti ingatlan a Pick család tulajdonába került. A gyártási folyamat tudatos korszerűsítése mellett jó érzéke volt a piachoz, felismerte a reklám jelentőségét. A cég fő terméke a 20. század első évtizedében a szalámi lett. A két világháború között a Pick gyár a magyar élelmiszeripar egyik legjelentősebb üzemévé, a Pick szalámi pedig világmárkává vált. Pick Jenő 1934-től egyedül vezette a szalámigyárat Pick Márk cégnév alatt, egészen az államosításig.

A minőségi munka nem képzelhető el technikai és technológiai modernizáció nélkül, ez a törekvés folyamatosan jelen van a szegedi szalámigyárban. A gyártás során a levegő hűtését kezdetben jéggel oldották meg, amit csak télen tudtak összegyűjteni a tavakból és a Tiszából – innen ered a „téli” elnevezés. Később a Tiszából szivattyúzott víz biztosította a hűtést és a folyó levegője a gyártáshoz szükséges páratartalmat, ami kiszélesítette a termelés lehetséges időszakát. A tudatos és folyamatos korszerűsítés eredményeképpen az 1950-es évek végére a hűtéstechnika már biztosítani tudta az egész éven át tartó folya-

matos termelést, így a téliszalámi régi szezonális jellegét csak a nevében őrizte meg.

A Pick család vezetése alatt, majd a későbbiekben is nagynevű szalámimesterei voltak a gyárnak, akiknek a mesterség iránti rajongása tiszteletet parancsoló. Napjainkban ezt a tisztet Függsz István tölti be.

A Pick szalámi kiemelkedő tulajdonságait, a harmonikus illatot és az egyedi ízt a helyi sajátosságok adják. Az alapanyag jellegzetessége, a szalámigyártás hagyományörző gyártástechnológiája, a Tisza közelségéhez kapcsolódó klimatikus viszonyok, a penészflóra jelenléte és a megőrzött – szalámimestertől szalámimesternek átadott – mesterségbeli tudás mind-mind hozzájárultak ahhoz, hogy a ma már hagyományos terméknek számító szegedi téliszalámi meghódítsa a világot.

A szegedi paprika

Szegedi paprika (szegedi fűszerpaprika-őrlemény): a kedvező adottságokkal rendelkező szegedi tájörzetben hagyományos módon megtermelt fűszerpaprika-növény tövön beérett, utóérlelt, majd megszáritott termésének megőrlésével készül.

A Magyar Értéktárban kiemelt nemzeti értéként nyilvántartott szegedi paprika különleges volta nemcsak a több száz éves törődésnek, a felhalmozódott szaktudásnak és a hagyományok erejéit követő feldolgozásnak köszönhető, hanem annak is, hogy Magyarországon nagyon kedvezőek a feltételek a melegkedvelő fűszerpaprika számára. A szegedi tájörzetben olyan hőmérsékleti, napfény- és csapadékviszonyok uralkodnak, amelyek valamennyi fűszerpaprika-termőterület közül itt a legkedvezőbbek. A szegedi paprika egyedülálló minőségének genetikai alapját a Szeged környékén nemesített, államilag elismert fűszerpaprika-fajták jelentik.

A fűszerpaprikát elsősorban fűszerként használjuk, pedig a benne rejlő vitaminok, antioxidánsok mind szervezetünk védelmét szolgálják. Szent-Györgyi Albertnek a szegedi paprikából sikerült nagy mennyiségben C-vitamint előállítania. E mellett számos gyógyhatása ismert, többek között serkenti a vérkeringést, étvágygerjesztő, gyulladáscsökkentő, fájdalomcsillapító hatású és csökkenti a koleszterinszintet.

A FÜSZERPAPRIKA TÖRTÉNETE

Az első paprikanövényt Kolumbusz Kristóf hozta magával hajóján az Újvilágból Európába. A Kárpát-medencébe török közvetítéssel került, ahol a környezeti viszonyok, a kiváló szerkezetű talajok, a sok napsütés és a folyók vize optimális feltételeket biztosítottak a termesztéshez.

A paprikatermesztés a régióban Szeged-Alsóvárosról indult, a Szegedhez közel eső feketehomokos területeken. Kezdetben csak dísznövényként, később gyógynövényként is használták. I. Napóleon kereskedelmi blokádja idején, amikor akadályokba ütközött a bors behozatala Indiából, az akkor még kizárólag csípős paprikát kezdték el használni a bors helyettesítésére. A blokád feloldásával a fűszerpaprika népszerűsége nem apadt, s hamarosan a Dél-Alföld igazi jellegzetessége lett a házak oldalán és a kerítéseken kigyózó paprikafüzérek buja láncolata.

4. kép Készülnek a paprikafüzérek

Forrás: www.pickmuzeum.hu

A csípősség csökkentésére általánossá vált a hasítás, erezés és magmosás, a törést, zúzást pedig forradalmasította a hengerszékek és a köves berendezések megjelenése a száraz, szél és víz hajtotta vagy éppen állati erővel működtetett paprikamalmokban. Az első paprikaőrítő malmot 1859-ben Szegeden létesítették a Pálffy testvérek, s ők honosították meg 1876-ban a paprika gőzmalmi feldolgozását is. Akkoriban a környékben egyre többen kezdtek paprikaőrléssel foglalkozni, így például Kotányi János és Pick Márk is.

A 19. század végére vált igazán világhírűvé a szegedi, s vele együtt a magyar paprika. Ferenc József császár udvartartása is rendszeresen vásárolt piros paprikát, de még a paprika őshazájába, Amerikába is exportáltunk. Valószínűleg ezen események hatására alakult ki a mondás: „Szegedet a paprika tette a világ térképére.”

A 20. század elején a paprikatermesztés és -feldolgozás saját iparággá nőtte ki magát. Külön paprikapiacon cserélt gazdát a fűzés és az őrölt paprika, megjelentek a színes csomagolások, később a hamisításból eredően a zárjegyek, majd egy vegyvizsgáló állomás is létesült Szegeden, megteremtve a fűszerpaprika-kutatás tudományos alapjait. A csípősségmentes paprika 1930-as évekbeli elterjedését követően a paprikakikészítés fokozatosan elvesztette jelentőségét.

Az I. világháború kitörése, később a Trianoni döntés, majd a világgazdasági válság is közrejátszott abban, hogy 1934-ben az állam a termék védelme érdekében létrehozta a szegedi és a kalocsai zárt paprikakörzetet, így az ezeken kívül termelt fűszerpaprikából készült őrleményt tilos szegedi, illetve kalocsai paprikaként forgalmazni. 1936-ban megalakult a Fűszerpaprika Termelők, Kikészítők, Értékesítők Szegedi Szövetkezete, amely centralizálta a fűszernövény begyűjtését és kereskedelmét.

A II. világháború, az államosítás, a mezőgazdaság szocialista átszervezése, majd a tsz-ek korszaka a tömegtermelés szintjére süllyesztette a termesztést és a feldolgozást. A fűszernövény gazdasági és piaci viszonyait végül az 1989-es rendszerváltás liberalizálta, így amellet, hogy a gazdák kizárólag hazai nemesítésű fajtákat használnak, napjainkra igen sokrétű és színes palettáról válogathatnak a fűszerpaprika kedvelői.

2010-ben az Európai Bizottság bejegyezte a szegedi paprika esetében az Oltalom alatt álló eredetmegjelölést (OEM). Ez azt jelenti, hogy a vetőmagtól kezdődően a végső fogyasztó kezébe kerülő őrleményig minden termelési és technológiai műveletet a Szegedi fűszerpaprika-termő tájkörzet területén hajtanak végre, ellenőrzött feltételek mellett.

A magyar termelők szakmaszeretete, a kutatók, nemesítők odaadó tudományos munkája és a feldolgozók, kereskedők lelkes hivatástudata a biztosíték arra, hogy a szegedi paprikának még hosszú ideig egyaránt biztos helye legyen mind a magyarok asztalán, mind más népek konyháiban.

Szegedi fűszerpaprika-termő tájkörzet: az Ásotthalom, Öttömös, Csólyospálos, Pusztaszer, Csongrád, Eperjes, Csorvás, Mezőkövácsháza és Dombegyház települések és vonzáskörzetük, valamint az országhatár által közrezárt terület.

A SZEGEDI PAPRIKA ZRT.

Az alsóvárosi ferences szerzetesek 1748-as számadókönyve említi először a szegedi paprika nevet, s a térség jelenlegi legnagyobb paprika-feldolgozójának és értékesítőjének számító Szegedi Paprika Zrt. emblémájában ma is ez az évszám szerepel.

5. kép Szegedi Paprika Zrt.

Forrás: www.szegedipaprika.hu

A társaság első jogelődjének az 1936-ban megalakult Fűszerpaprika Termelők, Kikészítők, Értékesítők Szegedi Szövetkezete tekinthető, mely a szegedi zárt termelési körzet paprikatermelői által előállított, államilag minősített örölt paprika felvásárlását, és nagykereskedők útján való értékesítését végezte.

A II. világháborút követő államosítás után, az 1950-es évek elején a kisüzemek és a malmok összevonásával megalakult a Szegedi Paprikafeldolgozó Vállalat, amely a hatvanas években konzervipari profillal is bővült.

A privatizáció után a termelést a Szegedi Paprika Rt., majd Zrt. folytatta. Napjainkban az őrlés az egyik legnagyobb múlttal rendelkező, ugyanakkor a legkorszerűbb technológiával felszerelt köves malomban történik. Őrleményeiket négyféleképpen forgalmazzák: különleges, csemege, édesnemes, csípős csemege. Elkötelezetten ápolják a magyar fűszerpaprika hírét a világban, házas ételkonzervjeikkel pedig tovább erősítik a magyar konyha rangját itthon és a világpiacon egyaránt.

PICK SZALÁMI ÉS SZEGEDI PAPRIKA MÚZEUM

Mi sem bizonyítja jobban a Pick márka gazdag múltját, mint hogy története egy múzeumot is megtölt. A múzeum 1999. november 12-én került átadása – a PICK cég 130 éves évfordulóján –, látogatókat pedig 2000. március 1. óta fogad, leggyakrabban Szegedre érkező diákokat, családokat, külföldi turistákat.

A múzeum alsó szintjén található Pick-gyűjteményben a vendégek végigkísérhetik a gyár és a szalámigyártás történetét az alapítás évétől (1869) egészen napjainkig. Az emeleten a papi-

katermelés kezdeti módszereinek fejlődését ismerheti meg a látogató a Szegedi Paprika Zrt. jelenleg alkalmazott technológiájáig. A múzeum a tárgyak mellett fotókkal és dokumentumokkal illusztrált tablókön mutatja be, és korhű öltözetű, életnagyságú fabábukkal teszi színesebbé, érdekesebbé a témát az érdeklődők számára.

A látogatók szalámikóstolót, szegedi paprika-termékmintát, téliszalámi vásárlási kedvezményt és képeslapot kapnak, ami a múzeumban feladható.

A múzeum 2014-ben fogadta a 120 ezredik látogatót. Fennállása óta évente átlagosan csaknem 9 ezren voltak kíváncsiak a Pick téliszalámi és a szegedi paprika történetére.

6. kép Szegedi paprika termékminta

Forrás: www.pickmuzeum.hu

Gasztronómiai fesztiválok Szegeden

Szeged gasztronómiai érdemei vitathatatlanok, amelyekre számos, nagy hagyománnyal rendelkező fesztivál épül. A szórakoztató programok és kísérő rendezvények mellett sajátos arculattal rendelkeznek, népszerű színfoltjai a napfény városának.

A helyi étel- és italkülönlegességeket felvonultató események évadját tél végén a Szegedi Toros és Pálinkafesztivál nyitja. A toros ételek és pálinkák kóstolása mellett a rendezvényen ösztömerik tudásukat a böllércsapatok, valamint a toros vetélkedő keretében az egyetemi karok is.

A pezsgő szegedi fesztiválnyár nyitórendezvénye május végén a tíznapos Szeged Napja Ünnepsorozat

7. kép Hídivásár

Forrás: Szeged és Térsége Turisztikai Nonprofit Kft.

zat, ami mára a város legfontosabb ünnepévé vált. Az esemény négy nagyrendezvényt és számos egyéb kapcsolódó programot foglal magába. A legtöbb látogatót a Szegedi Borfesztivál vonzza, emellett a Gasztroudvar kínál a hagyományos ízek kedvelőinek bőséges választékot az ünnepsorozat teljes időtartama alatt. A második hétvégére a hungarikumokat bemutató Kincs-térrel és a Hídivásárral teljeseedik ki a belvárosi fesztiválhangulat.

A Hungarikum Fesztivál olyan minőségi termékeket mutat be és kínál a közönségnek, amelyek szorosan kapcsolódnak a magyarsághoz, a magyar kultúrához. Így találkozhatunk a magyar konyha utánozhatatlan gasztronómiai csodáival, kóstolhatjuk a történelmi borvidékeken termő varázslatos nedűket, valamint megcsodálhatjuk a kulturális értékeket és hagyományokat magában hordozó kézműves termékeket.

Szeptember első hétvégéje a Nemzetközi Tiszai Halfesztiválé, ahol minden évben megküzdenek egymással a halfőzők, hogy elnyerjék a Frank Sándor által alapított Halfőző Érdemrendet.

Az egyre nagyobb népszerűségnek örvendő Bor Tér Szeged leghíresebb terén, a Dóm téren kerül megrendezésre. Az évad utolsó jelentős gasztronómiai eseményeként méltó módon zárja a napfény városának fesztiválszezonját.

3. tábla A szegedi fesztiválok látogatottsága, 2013

Rendezvény neve	Látogatottság, fő
Toros Pálinka Fesztivál	20 000
Borfesztivál	225 000
Halfesztivál	250–300 000
Hungarikum Fesztivál	55 000
Bor Tér	200 000

Források:

www.teliszalami.hu

www.pick.hu

www.szegedipaprika.hu

www.pickmuzeum.hu

www.hungarikum.hu

www.programturizmus.hu

www.origo.hu/tafelpicc/kozelet/20130208-olyan-ez-mint-egy-jo-parkapcsolat-igy-keszul-a.html

jelesnapok.oszk.hu/prod/unnep/pick_mark_szuletesnapja__1843

Az FVM Élelmiszer-ipari Főosztályának közleménye: Összefoglaló lap – Szegedi fűszerpaprika-őrlemény / Szegedi paprika

Szeged és Térsége Turisztikai Nonprofit Kft. (3. tábla)

Mezőgazdaság és agrártársadalom Magyarország megyéiben – Csongrád megye. *Agronapló*, 2014/02. szám. 30-31. oldal.

Turizmus, idegenforgalom a magyar régiókban – Dél-Alföld. Központi Statisztikai Hivatal Bács-Kiskun, Békés, Csongrád megyei Igazgatóságai, Budapest, 2002.

A „*Csongrád megye városai, 2014. január 1.*” térképet Kovács Andrea készítette.

© Központi Statisztikai Hivatal, 2014

Felelős kiadó:
Dr. Vukovich Gabriella elnök

Készült a Tájékoztatási főosztályon,
a Szegedi főosztály közreműködésével

Főosztályvezetők:
Freid Mónika, Kocsis-Nagy Zsolt

Felelős szerkesztő:
Dr. Rácz Attila Ph.D

Szerzők:
Csiszérné Palkó Rita, Dr. Takács Béláné

Technikai előkészítés:
Némethné Csehi Tünde

Kiadványterv:
Gyulai Katalin

Kézirat lezárva: 2014. szeptember

Internet: <http://www.ksh.hu>

Borítóterv: Lounge Kft.

Nyomdai kivitelezés: Xerox Magyarország Kft. – 2014.088